

Pääsiäisviikon tiistai. Kirkas tiistai

Kristus nousi kuolleista!

Päivän epistola

(Ap.t. 2: 14 – 21)

”Niinä päivinä Pietari astui esiin, ja muut yksitoista hänen kanssaan. Hän alkoi puhua kuuluvalla äänellä: ”Kuulkaa minua, juutalaiset, te kaikki, jotka asutte Jerusalemissa! Tietäkää tämä: Eivät nämä miehet ole juovuksissa, niin kuin te luulette – nythän on vasta aamu, päivän kolmas tunti. Tämä on sitä, mikä profeetta Joelin suulla on ilmoitettu: Viimeisinä päivinä, sanoo Jumala, minä vuodatan Henkeni kaikkiin ihmisiin. Teidän Poikanne ja tyttärenne profetoivat, nuorukaiset näkevät näkyjä ja vanhuksen ennusunia. Näin teen: palvelijoihini ja palvelijattariini minä vuodatan Henkeni niinä päivinä, ja he profetoivat. Minä näytän ihmeitä ylhäällä taivaalla, merkkejä alhaalla maan päällä: verta, tulta ja suitsevaa savua. Aurinko pimenee, kuu värjäytyy vereen, ennen kuin koittaa Herran päivä, suuri ja häikäisevä. Mutta joka huutaa avuksi Herran nimeä, se pelastuu.

Apostolien tekojen toisen luvun alussa on kertomus Pyhän Hengen vuodattamisesta opetuslasten päälle. Tapahtumaan liittyi ääni, taivaalta kuulunut kohahdus, tulenlieskat ja vierailia kielillä puhuminen. Paikalle kerääntyi paljon juutalaisia, joista jotkut väittivät opetuslasten olevan juovuksissa. Tässä tilanteessa Pietari astui esiin ja piti ensimmäisen kristillisen saarnan, josta alkuosa on yllä.

Pietari ja muut yksitoista muodostavat luvun kaksitoista, mikä edustaa koko Israelia, sen kahtatoista sukukuntaa. Tämä antaa tässä olevalle saarnalla sen oikeutuksen, sen auktoriteetin. Apostolien julistus kohtaa juutalaiset. Jerusalemin juutalaiset edustavat kaikkia juutalaisia. Pietari edustaa tässä koko opetuslasten joukkoa, muiden opetuslasten henkilökohtaista toimintaa ei kuvata Apostolien tekojen kirjassa.

Pietari esittää ennen tekstimme alkua Apostolien teoissa kerrotun Pyhän Hengen vuodattamisen olevan kirjoitusten esittämän profetian täyttymys. Hänen puheensa alku on lainaus profeetta Joelin kirjasta (3: 1 – 5). Ennen lainausta Pietari lisäsi sanat ”Viimeisinä päivinä”. Lainaus on otettu Septuagintasta, joka on Vanhan testamentin kreikkannos 200 -luvulta e.Kr. Siinä on joitakin eroja, jos sitä vertaa suomenkielisen Vanhan testamentin Joelin kirjan tekstiin, joka on tehty niin sanotusta masoreettisesta tekstistä, joka on 800 – 1000 luvulta j.Kr. Erot eivät ole meidän kannaltamme tässä kohtaa isoja.

Tekstissä mainittu ”viimeisinä päivinä” tarkoittaa tässä yhteydessä Kirkon aikaa eikä viittaa Kristuksen toiseen tulemiseen. Toisin sanoen profeetta Joelin viittaus viimeisiin päiviin on juuri toteutumassa.

Profeetta Joelilta otettu lainaus jakautuu kahteen osaan. Ensimmäinen osa on nyt toteutunut. Henki on vuodatettu ja sen saaneet profetoivat. Lainauksen loppuosa toteutuun Kristuksen toisen tulemisen tapahtuessa.

Luukas kiinnittää huomioita niihin merkkeihin, joita ”niinä päivinä” tapahtuu. Hänellä on takaa-ajatuksena sekä Jeesuksen toiminta että varhaisen kirkon historia. Apostolien julistusta korostivat heidän tekemänsä parannukset.

Herran nimeä avuksi huutava pelastuu. Herralla tarkoitettiin ristiinnaulittua Jeesusta, jonka Jumala teki Herraksi ja Messiaaksi. Pelastukseen tarvitaan kasteen vastaanottaminen syntien anteeksisaamiseksi sekä Pyhän Hengen lahja.

Pääsiäisestä alkoi Johanneksen evankeliumin lukeminen liturgioissa. Kirkkaan viikon tiistai muodostaa poikkeuksen, silloin liturgian evankeliumi on Luukkaalta.

Päivän evankeliumi

(Luuk. 24: 12 – 35)

”Siihen aikaan Pietari lähti juoksujalkaa haudalle. Kurkistaessaan sisään hän näki ainoastaan käärinliinat, ja hän lähti pois ihmetellen mielessään sitä, mikä oli tapahtunut. Samana päivänä oli kaksi opetuslasta menossa Emmaus-nimiseen kylään, jonne on Jerusalemissa noin kahden tunnin kävelymatka. He keskustelivat kaikesta siitä, mitä oli tapahtunut. Heidän siinä puhellessaan ja pohdiskellessaan Jeesus itse liittyi heidän seuraansa ja kulki heidän kanssaan. He eivät kuitenkaan tunteneet häntä, sillä heidän silmänsä olivat kuin sokaistut. Jeesus kysyi heiltä ”Mistä te oikein keskustelette, matkamiehet?” He pysähtyivät murheellisina, ja toinen heistä, Kleopas nimeltään, vastasi: ”Taidat olla Jerusalemissa ainoa muukalainen, joka ei tiedä, mitä siellä on näinä päivinä tapahtunut.” ”Mitä te tarkoitatte?” Jeesus kysyi. He vastasivat: ”Sitä, mitä tapahtui Jeesus Nasaretilaiselle. Se mies oli tosi profeetta, voimallinen sanoissa ja teoissa, sekä Jumalan että kaiken kansan edessä. Meidän ylipappimme ja hallitusmiehemme luovuttivat hänet tuomittavaksi kuolemaan ja ristiinnaulitsivat hänet. Me kuitenkin olimme eläneet siinä toivossa, että hän olisi se, joka lunastaa Israelin. Eikä siinä kaikki. Tänään on jo kolmas päivä siitä kun se tapahtui, ja nyt ovat muutamat naiset meidän joukostamme saattaneet meidät kerta kaikkiaan hämmennyksiin. He kävivät varhain aamulla haudalla mutta eivät löytäneet hänen ruumistaan. Sieltä tultuaan he lisäksi kertoivat nähneensä näyn: enkeleitä, jotka sanoivat, että Jeesus elää. Muutamat meistä menivät silloin haudalle ja totesivat,

että asia oli niin kuin naiset olivat sanoneet. Jeesusta he eivät nähneet.” Silloin Jeesus sanoin heille: ”Voi teitä ymmärtämättömiä! Noinko hitaita te olette uskomaan kaikkea sitä, mitä profeetat ovat puhuneet? Juuri niinhän Messiaan piti kärsiä ja sitten mennä kirkkauteensa.” Ja hän selitti heille Mooseksesta ja kaikista profeetoista alkaen, mitä hänestä oli kaikissa kirjoituksissa sanottu. He olivat jo saapumassa kylään, jonne olivat menossa. Jeesus oli jatkavinaan matkaansa, mutta he estivät häntä lähtemästä ja sanoivat: ”Jää meidän luoksemme. Päivä on jo kääntymässä iltaan.” Niin hän meni sisään ja jäi heidän luokseen. Kun hän sitten aterioi heidän kanssaan, hän otti leivän, kiitti Jumalaa, mursi leivän ja antoi sen heille. Silloin heidän silmänsä aukenivat ja he tunsivat hänet. Mutta samassa hän jo oli poissa heidän näkyvistään. He sanoivat toisilleen: ”Eikö sydämemme hehkunut innosta, kun hän kulkiessamme puhui meille ja opetti meitä ymmärtämään kirjoitukset?” Heti paikalla he lähtivät matkaan ja palasivat Jerusalemiin. Siellä olivat koolla yksitoista opetuslasta ja muut heidän joukkoonsa kuuluvat. Nämä sanoivat: ”Herra on todella noussut kuolleista! Hän on ilmestynyt Simonille.” Nuo kaksi puolestaan kertoivat, mitä matkalla oli tapahtunut ja miten he olivat tunteneet Jeesuksen, kun hän mursi leivän.

Kertomuksen alussa huomaamme, miten Pietari haudalta poistuessaan ihmetteli, mitä oli tapahtunut. Vielä Pietari ei ymmärtänyt Jeesuksen nousseen kuolleista. Usko ylösnousemukseen tulee silloin, kun opetuslapset kohtaavat ylösnousseen Jeesuksen Kristuksen.

Matka Jerusalemissa Emmaukseen kesti nykysuomennoksen mukaan noin kaksi tuntia. Vanhempi suomenno puhuu ”vakomitoista”, alkukielellä stadion, joita oli kaikkiaan kuusikymmentä. Yksi stadion oli 192 metriä, joten matkan pituus oli noin yksitoista, kaksitoista kilometriä. Emmauksen kylän sijaintia ei tiedetä.

Emmauksen tiellä olleista kahdesta toinen on nimeltään Kleopas. Toisen nimeä ei tässä mainita. Varhaisessa kirkossa ajateltiin usein, että kyse on evankelista Luukkaasta. Tällöin olisi myös ymmärrettävää, että hän ei itse mainitse omaa nimeään. Tieteellinen tutkimus ei ole voinut vahvistaa tätä tietoa.

Emmaukseen matkalla olleet kaksi opetuslasta olivat hylänneet Jeesuksen, sillä Jeesus ei ollut täyttänyt heidän toiveitaan olla Israelin lunastaja. Tämä tuo esille heidän epäuskonsa. Sen vastakohtana on Jeesusta seuranneiden naisten usko Jeesukseen. Tämä käy ilmi siitä, että naiset olivat menneet Jeesuksen haudalle. Miesten epäusko on ymmärrettävää, he eivät ymmärtäneet tapahtunutta. Naisten usko on erittäin vahva, rakkauden takia he menivät haudalle, vaikka heilläkään ei ollut tietoa ylösnousemuksesta.

Opetuslapset eivät aluksi tunnistanee Jeesusta, eivät nähneet vieraassa kulkijassa Kristusta. ”Heidän silmänsä olivat kuin sokaistut” osoittaa jollain tavoin ulkopuolisen toimintaa. Tämä

tunnistamattomuus antaa Jeesukselle mahdollisuuden opettaa heitä. Luukkaan evankeliumissa korostuu näkeminen. Jeesus avaa vähitellen heidän ymmärryksensä opettamalla heitä. Lopullisesti he näkevät totuuden, kuolleista ylösnousseen Jeesuksen, osoitettuaan vieraanvaraisuutta Hänelle. Markus kertoo tästä ilmestymisestä seuraavin sanoin: ”Tämän jälkeen Jeesus ilmestyi hahmoltaan vieraana kahdelle heistä, kun he olivat kulkemassa pois kaupungista.” (Mark. 16: 12) Ylösnoussut Kristus on ”hahmoltaan” toisenlainen, hengellinen ja jumalallinen.

Jeesuksen ja opetuslasten välisen keskustelun aikana miehet kertovat Jeesus Nasaretilaisen olleen tosi profeetta, voimallinen sanoissa ja teoissa, sekä Jumalan että kaiken kansan edessä. Tämä todistus on omalla tavallaan varhaisen kirkon uskontunnustus. Vaikka miehet sen kertoivat kanssakulkijalleen, tuon tunnustuksen lausuminen ei aikaansaanut heissä uskoa. He olivat toivoneet, että Jeesus olisi se, ”joka lunastaisi Israelin”. Heidän toiveensa oli oikea, mutta he eivät ymmärtäneet Messiaan tehtävää. Kristuksen tehtävä ei ollut poliittinen vaan ihmisten hengellinen lunastus synnin vallasta Jumalan yhteyteen. Samoin naisten kertomus tyhjistä haudasta ja enkeleiden kertomus siitä, että Jeesus elää, ei aikaansaanut uskoa apostolien keskuudessa. Jeesuksen opetus Vanhan testamentin ennustuksista, jotka kertovat Messiaan kärsimysten välttämättömyydestä Jumalan pelastussuunnitelman toteutumisessa, valmistaa näitä kahta opetuslasta uskoon, mutta ei vielä avaa heidän silmiään. Todellinen usko sisältää sekä ymmärryksen Kristuksen kärsimyksestä, että ylösnousemuksesta ja taivaaseen astumisesta. Se on kokonaisuus, josta ei voi jättää mitään pois.

Opetuslapset pyytävät, että Jeesus jäisi heidän luokseen. Näin tapahtui. Vieläkään he eivät tunnista Kristusta. Emmauksen aterian aikana Jeesus otti leivän, kiitti Jumalaa ja antoi sen heille. Tämä muistuttaa meitä ehtoollisen asettamisesta. Voi olla, että Jeesus tässä toimitti ehtoollisen sakramentin. Samalla on kuitenkin muistettava, että juutalaisessa perinteessä on useita tilanteita, joissa aterialla kiitetään Jumalaa ja murretaan leipää. Opetuslasten silmät aukenivat ja he tunnistivat Jeesuksen aterian yhteydessä. Ateriyhteys oli toteutunut lukuisia kertoja Jeesuksen toimiessa opetuslastensa johtajana.

Opetuslasten paluu Jeesuksen yhteyteen oli tapahtunut hitaasti. Heidän pettymyksensä Jeesukseen oli hitaasti muuttunut opetuksen kautta. Osoitettuaan vieraanvaraisuutta heidän silmänsä aukenivat, he iloitsivat, valitsivat Jeesuksen tien, palasivat Jerusalemiin.

Siellä he kohtasivat yksitoista opetuslasta ja muut heidän joukkoonsa kuuluvat. Nämä kertoivat Jeesuksen ilmestyneet Simonille eli Pietarille. Tämä oli kolmesti kieltänyt Herransa ja eronnut Hänestä. Nyt Pietarinkin silmät olivat auenneet ja hänkin oli uudistanut suhteensa Jeesukseen.

Emmauksen tiellä matkanneet kertoivat, että he tunnistivat Jeesuksen leivän murtamasta.

Luukkaan evankeliumi on ainoa, missä kerrotaan taivaaseen astumisesta. Hän on rakentanut tekstinsä sillä tavoin, että ylösnousemuksen jälkeen ennen taivaaseen astumista Jeesus opettaa opetuslapsiaan ja avaa heidän silmänsä näkemään niin Vanhan testamentin että Jeesuksen aikaisemman opetuksen oikealla tavalla. Tässä Emmauksen kertomuksessa Luukas vahvistaa varhaisen kirkon kokemusta: Jeesus on läsnä toimitettaessa eukaristiaa.